

Петягіна І.Б.,

старший викладач кафедри правознавства

Бердянського державного педагогічного університету

ЧИ Є ПІДСТАВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНСТИТУТУ ПРИВАТНИХ ТЮРЕМ В УКРАЇНІ?

Наша держава останні декілька десятиріч перебуває в стані постійного реформування, який іноді нагадує лихоманку. Не обійшли ці процеси і систему відбування покарання. Одним з останніх меседжів щодо впровадження таких реформ є заява керівництва Міністерства юстиції України щодо створення приватних тюрем за інвестиційні кошти, до того ж хотілося б щоб і інвестори були іноземні. Варто пошукати відповідь на питання: чи існують такі приватні заклади в пенитенциарних системах інших держав? На яких умовах вони функціонують? Хто і яким чином здійснює державний контроль і нагляд за дотриманням прав людини? Таких питань можна ставити чимало. Тому є сенс стисло проаналізувати виникнення і існування на сучасному етапі розвитку людства такого явища, як приватна тюрма (або приватна колонія певного режиму).

Приватні тюрми існують у Великобританії, Японії, Австралії, Франції, Данії, Бразилії, Мексиці, Новій Зеландії, Естонії, Чилі, Перу, Південній Кореї, ПАР. А в Сполучених Штатах Америки функціонує розвинута система приватної тюремної індустрії або як її ще називають «тюремний бізнес». Слід зазначити, що більшість зазначених держав є розвинутими з економічної точки зору і мають досить високий рівень ВВП. Тобто їх економіка має можливість за державні кошти повністю утримувати заклади відбування покарань. А тоді чому ж приватні тюрми набули такої популярності? Відомо, що людство в цілому не вигадує нічого нового, чого б уже не існувало на нашій планеті. Тому і зацікавленість до таких специфічних закладів виникла не зараз. Аналізуючи статистичні дані виникнення і існування приватних тюрем в самій

демократичній державі світу США, приходимо до висновку, що ідея створення економічно вигідної тюрми не нова – в 1844 році штат Луїзіана перетворив відбування покарання в приватній тюрмі на досить стабільний бізнес, що приносив не аби який прибуток. Не відставали і штати Міссісіпі і Південна Кароліна. Нічого не змінилося і після війни 1865 року: приватні тюрми в південних штатах продовжували виникати і функціонувати. Навіть з'явився цікавий термін: «лізинг ув'язнених». Нагадаємо із курсу цивільного, господарського та фінансового права, що лізинг – це різновид оренди основних засобів виробництва. Тобто злочинців, що відбували покарання, влада тюрми здавала в тимчасове користування як засоби виробництва, і ті своєю працею забезпечували прибуток власникам шахт, будівникам дамб і залізних доріг та виробникам хлопка. Ця практика дуже сприяла вирівнюванню економічного балансу розвитку між промисловими північними і сільськогосподарськими південними штатами. Вважалося, що в тюрмах ув'язнені повинні каятись та виправлятись. Але, крім цього, вони повинні ще приносити прибуток, а також своєю працею забезпечувати своє утримання. Корекційна корпорація Америки (CoreCivic Inc.) – система приватних тюрем в США, що була заснована в 1983 році, продовжує досить успішне існування: її обіг оцінюють в 1,8 млрд. доларів, а акції можна придбати на ринку цінних паперів. Загалом індустрія приватних тюрем в Америці досить стрімко розвивалась і обіг фінансових ресурсів трьох ключових і декількох невеликих тюремних корпорацій становить більше 7,4 млрд. доларів. Але щоб побудувати такі корпорації і виконати задуманий бізнес-план, потрібні інвестори. І вони знайшлись в обличчі крупних банківських установ Сполучених Штатів: Bank of America, Wells Fargo, San Trast тощо. Прибуток є, кошти до бюджетів держави і окремих штатів надходять, а чи дотримуються в зазначених установах необхідних правил утримання ув'язнених, прав людини? Аналітика не дуже весела, бо власники економлять на всьому: побутове обслуговування, медичні та психологічні послуги, заробітна платня охоронцям і т.д. Американські активісти останнім часом досить часто виходили

з протестами проти індустрії приватних тюрем, тому що іноді їх можна розцінювати як узаконене сучасне рабство.

Не менш цікавим є досвід Ізраїлю щодо створення приватних тюрем. В 2004 році Кнесет прийняв закон, що дозволяв створювати приватні установи відбування покарання. І одну тюрму навіть встигли побудувати. Але вже в 2005 році Департамент з прав людини в академічному коледжі права в Рамат - Гане звернувся з клопотанням до Верховного суду Ізраїлю про відміну зазначеного нормативного акту, так як вважається, що перехід тюремних повноважень в приватні руки буде порушувати головні права ув'язненої людини на волю, честь і гідність. Іншим аргументом стало те, що будь-яка приватна організація завжди прагне максимального прибутку при мінімальних затратах, а це відобразиться на утриманні ув'язнених та оплаті праці та соціальних гарантіях персоналу. В 2009 році Верховний суд Ізраїлю своєю постановою визнав приватні тюрми неконституційними, чим поклав край практиці «приватного ув'язнення».

Коротко проаналізувавши виникнення і функціонування систем приватних тюрем, можна прийти до висновку, що вони створюються в державах з розвинутою економікою, великим ринком праці та одночасно з високим рівнем демократії.

А чи може така установа бути створена в нашій державі? Економічні показники та велика фінансова залежність від іноземних донорів показують відсутність розвитку і зростання майже у всіх галузях господарства. Рівень безробіття за останні декілька місяців вказує на те, що ми не тільки ув'язнених, але і вільних людей не можемо забезпечити роботою і гідною заробітною платою. Соціальні гарантії, зазначені в Конституції України, не виконуються належним чином. А чи будуть дотримані права людини і громадянина, якщо вона відбуватиме покарання в приватній установі? Можна спрогнозувати максимальне трудове навантаження з супермінімальною оплатою праці, відсутність соціальних гарантій і дотримання прав людини. А чиновники, які будуть винні здійснювати нагляд, але все ще, на жаль залежать від корупційної складової, на все це будуть заплющувати очі. До того ж для іноземних

інвесторів, які, зі слів представників Міністерства юстиції України, зайдуть на ринок України, відкриють підприємства і створять робочі місця для ув'язнених і будуть їх належним чином утримувати, наша держава залишається зоною дуже високого фінансового ризику із-за відсутності стабільного законодавства, судового захисту інтересів та великого ступеню корупції. Ризикувати своїм капіталом ніхто не стане!

Виходячи з вищенаведеного, стає ясным, що на сьогоднішній день ідея створення приватних установ виконання покарань є передчасною і фінансово необґрунтованою.

Використана література:

1. Конституція України [Електронний ресурс]: Конституція, закон від 28 червня 1996 р., № 254к/96-ВР. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>;
2. Загальна декларація прав людини [Електронний ресурс]: декларація ООН, міжнародний документ від 10 грудня 1948 року – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>;
3. Міжнародний пакт про громадські та політичні права 1966 року [Електронний ресурс]: міжнародний документ, – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>;
4. Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поведження і покарань [Електронний ресурс]: конвенція ООН, міжнародний документ від 10 грудня 1984 року – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>
5. Кримінально-виконавчий кодекс України [Електронний ресурс]: закон, кодекс від 11 липня 2003 р. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>;
6. Про затвердження Правил внутрішнього розпорядку установ виконання покарань [Електронний ресурс]: Наказ Мініюсту України від 28 серпня 2018 р. № 1010/32462 – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>;

7. Кримінально-виконавче право України / За заг. редакцією Колб О.Г., Рогатинської Н.З., Ткачук В.Є., Банах С.В., Олефір В., Київ, 2016
8. Кримінально-виконавче право України / Гритенка О.А., Конопельського В.Я., Резніченка Г.С., Одеса, 2019

Інформаційний ресурс:

<http://zakon.rada.gov.ua> – Законодавство України

<http://www.kmu.gov.ua> – Урядовий портал (Кабінет Міністрів України)

<http://www.minjust.gov.ua> – Міністерство юстиції України